

Kvennablaðið kost-  
ar 1 kr. 50 au. inn-  
anlands, erlendis 3  
kr. (65 cent vestan-  
hafa)  $\frac{1}{2}$  verðsins  
borgist fyrirfram, en  
 $\frac{1}{2}$  fyrir 16. júlí.

# Kvennablaðið.

Uppdaga skrifleg  
bundin við ára-  
mót, ógild nema  
komið sé til stí-  
get. fyrir 1. okt  
og kaupandi haf  
borgað að fullu.

22. ár.

Reykjavík, 31. marz 1916.

Nr 3.

## Tilkynning.

Með því að allar prentsmiðjur hér í bænum hafa hækkað verð á allri prentun um  $\frac{1}{4}$  hluta og pappír sömuleiðis hefir hækkað í verði um helming eða meira, þá neyðist eg til að hækka verð Kvennablaðsins úr kr. 1,50 upp í 2 krónur og auglýsingar að sama skapi, nema þær, sem staðið hafa árum saman óbreyttar í blaðinu.

Reykjavík 31. marz 1916.

*Brtel Bjarnhéðinsdóttir.*

## Arvekni.

Margir halda því fram, og þar á meðal konurnar sjálfar, að nú megum vér leggja frá oss áhyggjurnar um jafarétti vort eða jafnréttisleysi. Jafnréttið sé nú að fullu fengið. Um það þurfi ekki frekara að skifta sér. Með kosningarétti og kjörgengi fertugu kvennanna sé takmarkinu náð. Lengra verði aldrei komist.

En þeir, sem þannig hugsa og tala, hafa aldrei skilið þessi mál. Kosningaréttur og kjörgengi geta aldrei orðið annað en meðul. Þau eru einasta óbrigðula vopnið, sem beitt verður, til þess að ná öllum öðrum réttindum og nauðsynlegum áhrifum í öllum þeim málum, sem menn hafa áhuga fyrir, og fyrir oss konur, til þess að verða í raun og sannleika annar hluti þjóðarinnar, með jöfnum réttindum, ábyrgð og skyldum og hinn hlutinn, sem

fram að þessum tíma hefir ráðið lögum og — ólögum, sem hefir skamtað oss réttindin úr hnefa og skipað fyrir, hvar ver skyldum sitja og standa, hverjar skyldur vorar ættu að vera gagnvart þeim sjálfum — karlmönnum, sem hingað til hafa einir í raun og veru verið þjóðin.

Nú ber oss að sýna, til hvers vér viljum nota þessi vopn, og hvort vér kunnum með þau að fara. Höfum vér nokkur sérstök áhugamál, sem vér viljum safna oss saman um og berjast fyrir að fá heppilega leyst, nokkrar hugsjónir landi og lýð til þroska og siðbóta, sem vér viljum koma í framkvæmd? Hvern þátt höfum vér hugsað oss að taka í þjóðfélagsstörfunum með karlmönnum? Og getum vér vænzt þess, að þeir taki samvinnu vorri fúslega, að þeir áliti oss jafngildar og góðar og sig sjálfa, ef vér kynnum að hafa þau skilyrði, sem hin ýmsu störf heimtuðu af þeim, sem ættu að leysa þau af hendi?

Auðvitað verður ekki leyst úr öllum þessum spurningum að svo stöddu. Reynslan verður að skera úr flestum þeirra. En þeirri spurningu, hvort vér ættum nokkur sérstök áhugamál og hugsjónir, mætti ætla að unt væri að svara.

Sumir álíta, að konur eigi aldrei að hafa nein áhugamál, sem snerti þær sjálfar sem kyn eða flokk. Það sé svartasta eigingirni. Öll þeirra áhugamál eigi að snúast um hina svokölluðu þjóð.

En nú er á það að líta, að hingað til hefir sá hluti þjóðarinnar, sem ráðið hefir lögum, landsvenjum og framkvæmdum, skipað fyrir um alt vort daglega líf frá vöggunni til grafarinnar. Hann hefir skipað fyrir um, hvernig vér skyldum alast upp, hvað vér skyldum læra, hver verk vér skyldum vinna, hvaða lögum vér

skyldum hlýða, og hver laun vér skyldum fá fyrir störf vor. Og síðast en ekki sízt hefir hann skamtad oss og úthlutað öllum þeim margvíslegu skyldum, sem oss bæri að uppfylla.

Um ekkert af þessu höfum vér verið spurðar sjálfar. Vilji vor hefir ekki verið tekinn til greina. Alt þetta hefir að sögn þessa ríkjandi hluta þjóðarinnar, verið sniðið eftir edli voru og eiginlegleikum.

Svona hefir það verið um margar aldir, þótt skoðanir manna hafi á síðari árum nokkuð breyzt í þessu efni. Og árangur þeirrar breytingar eru hin ýmsu nýju rjettindi sem oss hafa verið veitt.

Þegar á alt þetta er litið, þá er ekki að furða þótt vér vildum á einhvern hátt bæta og breyta vorum eigin kjörum. Í fyrsta lagi finnum vér að uppeldi voru er að ýmsu leyti allmjög ábótavant. Oss hafa verið ákveðin lífsstörf, en undirbúningurinn undir þau verið næsta litill. Oss hafa verið lagðar þungar skyldur á herðar, en skilyrðin og þekkinguna til að uppfylla þær hafa verið af skornum skamti. Og í þeim málum, sem oss eru nátengdust og mikilvægust, höfum vér engin áhrif getað haft. Væri þá nokkuð undarlegt þótt vér vildum fá einhverju af þessu breytt? Þótt vér notum þau áhrif sem vér nú getum haft til þess að gera kvenþjóð þessa lands færari í allar stöður en hún nú er? Þótt vér líka reyndum að sjá hag barna vorra betur borgið, en nú er, svo að færri yrðu olnbogabörnin, og meiri trygging fyrir því að líf manna og heilsa og framtíð fari ekki að forgörðum fyrir skammsýni löggjafar og venjunnar.

Hvervetna þar, sem konur eru farnar að taka þátt í opinberum málum, hafa þær byrjað á því að bæta sín eigin kjör, og þroska. Þær hafa fundið að með þessum nýju réttindum fengu þær líka nýjar skyldur og ábyrgð, nú bæri ekki lengur að kenna karlmönnum einum um alt, sem aflaga færi í löggjöf og landsstjórn. Með réttindunum hefðu þær líka fengið skylduna til að nota þau, og ábyrgðina á því hvern-

ig þeim væri varið. Með sínu pólitíska atkvæði réðu þær hverjir færu með fé og stjórn þjóðarinnar og legðu henni skyldur og skatta á herðar. Á því bæru þær nú sömu ábyrgð og karlmennirnir.

Til þess að geta fyllilega og með góðri samvitzku notið þessara réttinda vorra og krafta, þurfum vér meiri þekkingu í öllum efnum. Fyrir valda afsal karlmanna eigum vér að gefa þeim góða félaga og aukna starfskrafta. Hingað til hafa flestöll nauðsynjamál þjóðarinnar innanlands kafnað í hinu langa stórpólitíska möldviðri. Nú eigum vér að koma fram á pólitíska starfssviðið, með nýjar kröfur, nýjar hugsjónir og nýja starfskrafta. Til alls þessa þurfum vér þekkingu og undirbúning, en þekkinguna fáum vér með því að kynna oss hvernig framfararþjóðirnar haga sínum innanlandsmálum, því þótt þar geti margt verið ólíkt, þá eru þó einnig allmörg mál af sömu rótum runnin hvar sem er í heiminum, sem miða að því að tryggja heill og hagsmuni þeirra sem veikastir eru í lífsbaráttunni.

Vel getnr verið að vér konur verðum ekki eins stórpólitískar og karlmennirnir, og er það ekki teljandi sérlegt tjón. Leyfum þeim að byggja girðingarnar og setja landamerkjasteinana, eða að minsta kosti að búa til dráttmyndina af þeim. Sjálfar getum vér hjálpað til, og innan girðingarinnar erum vér jafnlíkegar til að raða hlutunum niður. Vér erum vanari en þeir að sjá um smámunina. Oss lætur betur að gera heimilin vistleg og notaleg fyrir heimilisfólkið. Við erum sagðar nærgætnari og hugulli. Notum þá þessa eiginleika ef við eigum þá, til að gera vistlegt og notalegt fyrir þjóðina í heild sinni. Tökum þau málin á stefnuskrá vora, sem miða til að gera hana þroskaðri, betri og sælli: Uppeldismál, siðgæðismál, heilbrigðismál, mannréttindamál. Vörumst æsingarnar, höfum allstaðar bætandi áhrif.

En þrátt fyrir þetta verðum vér að vaka yfir vorum nýfengnu réttindum. Vér verðum að standa á verði fyrir því að þau



komist í framkvæmd og verði meira en pappírslög ein. Og vér verðum að fá allan mismun að lögum upphafinn á kjörum og réttindum karla og kvenna. Vér verðum að breyta hugsunarhætti þeirra, sem enn þá vantar trúna á hæfileika vora, og þeirra, sem ekki geta hugsað sér jafnréttinu milli karla og kvenna fylgt í framkvæmdinni, þótt þeir í orði kveðnu þykist viðurkenna það. Vér verðum að venja oss á að skoða oss sem jafningja karlmannanna, keppa eftir að fá jafnmikla þekkingu og þeir hafa, og yfir höfuð verða jafnfærar þeim í öllu því, sem vér tökum oss fyrir hendur.

En vér verðum líka að kenna karlmönnum að skoða oss sem jafningja sína og viðurkenna það bæði í orði og á borði. Og það mun verða erfiðasta viðfangsefnið. Menn geta talað fagurlega um frelsi og jafnrétti annara, þegar ekkert ber á milli. En komi samkeppni eða eigin hagsmunir til sögunnar, þá vill jafningjaviðurkenningin hverfa. Þess sjáum vér víða og daglega dæmi. T. d. er ekki langt síðan að góður sveitabóndi hneykslaðist á því í blaði, að kvenfélagi (ekki sérstakri konu) var veittur ferðastyrkur handa fulltrúa, til að mæta fyrir það og landið á alþjóðafundi. En — sami maður hefir ekkert hneykslast á því, að mörg karlmannafélög hafa margoft fengið samskonar styrki við lík tækifæri. Hann hneykslast líka á því, að íslensk stúlka, sem er stúdent og stundar háskólanám erlendis, sem hér er ekki unt að stunda, skuli vera veittur námsstyrkur héðan, og kallar slíkt ölmusu. Spyr, hvort það sé vegna starfsemi móður hennar »eða af því að kvenfólkið eigi að fá allt sem það heimti«. En hann hneykslast ekkert á að 4 karlmenn, sem stunda nám erlendis, fá einnig námsstyrk, og sumir þeirra miklu hærri en stúlkan, og hafa þó 2 þeirra haft »Garðstyrk« að fullu í 4 ár eða 828 krónur árlega, en stúlkan ekki, auk fjölda annara manna, sem fá alls konar styrki. Þetta sýnir, hvað karlmenn eiga erfitt með að þola jafnréttið

í framkvæmdinni. Fyrir þessum manni gat ekki vakað nein persónuleg óvild til þessara kvenna. En hann gat ómögulega þolað né skilið, að konur fengju ferðastyrk eða námsstyrk, þótt margir tugir karlmanna fái alls konar styrki á hverjum einustu fjárlögum, en nær því engin kona, að undanteknum embættismannaekkjum og einstöku ekkjum fleiri, og þá mjög af skornum skamti.

Úr því minnst er á fjárlögin, má geta þess, að á þeim er meðal annars veittur 4000 kr. styrkur hvort fjárhagsárið handa »ungum efnilegum mönnum til verklegs náms erlendis«. Samkvæmt íslenzkri málvenju eru konur líka menn, og gætu því »efnilegir ungir kvenmenn sótt um styrk af þessu fé til verklegs náms erlendis«. Ekki veitti þeim síður af styrknum. Fróðlegt væri að vita, hverju landsstjórnin svaraði slíkri umsókn.

Að öllu þessu athuguðu er það auðsætt, að konurnar verða að hafa gát á viðburðum og málum, fylgjast með í öllu sem góðir borgarar, alla sjálfum sér þeirrar þekkingar og þroska, sem þær enn þá vantar svo mjög, til þess að geta staðist í samkeppninni og lífsbaráttunni bæði fyrir sér og börnum sínum, og til þess að verða færar um að leysa uppeldisstörfin vel af hendi, sem þær hafa tekið já sig með móðurskyldunni, og geta lagt sinn ríflega skerf þjóðinni í heild sinni til menningar og heilla. Og fyrsta skilyrði til þessa er árvekni í öllum greinum.

### Friðarleiddangur Ford's.

Eins og kunnugt er orðið, þá sneri Ford aftur heim til Ameríku. Fór ekki lengra en til Kristjáníu og Kaupmannahafnar. En friðarpostulana lét hann þó ekki allslausa eftir, því að sögn gaf hann þeim heila miljón til friðarstarfseminnar. Foringi ferðarinnar mun, eftir heimför Fords, vera hin ungverska, alþekta kvenréttindakona, Rosika Schimmer. Frá Kaupmannahöfn var ferðinni heitið til Stokkhólms og þaðan til Haag í Hollandi, þar sem friðar-

fólk þetta ætlaði að boða til friðarpings. En nú hefir sú breyting orðið á, að það verður ekki haldið þar, heldur í Stokkhólmi, og kjósa friðarnefndirnar eða friðarfélögin, sem stofnaðar hafa verið á öllum Norðurlöndum, fleiri eða færri fulltrúa til þessa pings. Í Svíþjóð hefir frú Frida Stéenhoff verið kosin fulltrúi svenskra kvenna á friðarþingið, en varafulltrúar frókenarnar Anna Lindhagen og Anna Klemm. Fulltrúi danskra kvenna er fróken Henni Forchhammer, formaður í Alþjóðasambandslandsráði danskra kvenna. Varafulltrúar eru þær fróken kand. phil. Helena Berg og fróken Elína Hansen eftirlitsmaður skólalæðhúsanna í Kaupmannahöfn, og fróken Jóhanna Petersen-Nordrup, form. í danska ungmenntafélaginu Pax. Helstu fulltrúar frá Noregi eru þær frk. Fredrikke Mørk og varafulltrúi Fanny Schnelle, bæjarfulltrúi frá Bergen.

## Frá ófriðarlöndunum.

Þrátt fyrir hinn voðalega ófrið og allar hans skelfilegu afleiðingar fyrir ófriðarþjóðirnar, hafa þó konurnar í þeim löndum ekki alveg lagt kvenréttindamálin á hilluna. Þrátt fyrir hina miklu aukavinnu í þarfar lands og þjóðar, sem stafar af burtköllun karlmanna frá sínum venjulegu störfum, halda þær þó sínu jafnréttismerki á lofti við öll tækifæri. Um leið og skorað er á þær af stjórnarvöldunum að fylla nú hin ýmsu sæti og embætti karlmanna, sem þær aldrei fyrri hafa fengið aðgang til, þá krefjast þær jafna launa og þeir hafi haft og fá það venjulega. Og þegar stjórnirnar eða aðrir mikilhæfir menn halda ræður, sem konum þykja athugaverðar, þá eru blöð þeirra óðara til taks, til að flytja þessi ummæli og draga af þeim eðlilegustu ályktanirnar.

Þannig skrifar Leopoldine Kulka í »Neues Frauenleben«, blað frjálslyndra kvenna í Austurríki, grein um útlitið eftir síðustu áramótin. Hún gerir sér engar góðar vonir, en sýnir þó ákveðinn vilja og skarpa vísýni til að komast út úr því vonlausu vandræða-ástandi, sem nú sé alstaðar ríkjandi í ófriðarlöndum.

Hún segir: »Því er ekki að leyna, að við höfum verið sett ofan á fyrri tíma síðmenningarstig. Þetta sést best á erfðleikunum með allar samgöngur, afnámi heimsverzlunarinnar, framleiðslu matvæla í stað iðnaðarins, undirokun prentfrelsis og málfrelsis og mörgu fleiru þvílíku. Engin von er heldur til að neitt af þessu ástandi breytist til batnaðar meðan stríðið stendur yfir. En það sem mest riður á er að vaka yfir því, að þessar núverandi afleiðingar stríðsins vari að eins um stundarsakir«. —

Út af þessum athugasemdum dregur hún svo í stórum dráttum upp myndir af þeirri hættu, sem liggja í þessari menningar afturför fyrir frelsishreyfingu kvenna. Þegar fyrri tíma hnefarétturinn komist aftur í sætið í staðinn fyrir hugsanirnar, skynseminu og tilfinningarnar, þá verði konan aftur sett langt að baki karlmannsins. Og þegar svo langt niður sé komið menningarstiginu, að manngildið sé einskis metið móti höfðatölunni, þá verði konunum hrundið ofan á síðmenningarleysisstig viltra þjóða, þar sem aðallífsstarf þeirra er að fæða sem flest börn til að fylla í skörðin eftir karlmennina, sem stöðugt falla í hinum óaflátanlegu bardögum. Óaflátanlegar barnafæðingar séu af þeim heimtaðar. Það sýni hin venjulegu kveðjuorð afrikanskra höfðingja til gesta sinna: »Mætti skaut konunnar þinnar aldrei hætta að fæða«. —

»Þegar menn lesa blöðin núna«, segir Leopoldine Kulka enn fremur, þá er auðséð að það liggur sannarlega hætta í skrafi karlmanna á hinum tíðu kongressum, sem eru haldnir um þessar mundir, þar sem þeir halda því fram, að þessi venjulegu kveðjuorð afrikanskra höfðingja til gesta sinna ætli að innleiðast hjá oss, með viðbóttinni: »Guð hegni Englandi«, — og svo að lifað verði eftir því.« —

Undir þessum kringumstæðum leggur hún áherzlu á að konur geri sér glögga grein fyrir stöðu sinni og öllum ástæðum. Að þær láti skýrt í ljósi, að þær vilji ekki



vera með til þess að skapa efni í menn, sem að eins sé metið eftir sjónarmiði þjóðasamkeppninnar, heldur að mannsefnin séu metin sem lifandi þjóðarkraftur, sem beri að vernda á allan hátt, þjóðinni sjálfri til heilla og framfara. »Að gefa líf, til þess að því sé eytt astur, það er hið sorglega hlutskifti kvenna villipjóðanna. En að gefa líf, varðveita það og þroska, það er hin gleðiríka lífsákvörðun siðmenningar-kvenna. Óljósar náttúruhvatar og vanmáttur eru hinar raunalegu uppsprettur, sem móðurnafn fyrri tíða kvenna spratt úr. En af fullum, frjálsum og ábyrgðarrikum vilja og frjálsum vali mun móðurstaða framtidarkvenna spretta«.

Út af þessum hugleiðingum kemst hún edlilega að stríðinu og afleiðingum þess, þar á meðal hinum voðalegu kynsjúkdómum og útbreidslu þeirra. Móti kröfum stjórnmálamannanna um, að konur fæði nú sem allra flest börn handa fósturjörðunni, setur hún þá kröfu kvenna — vegna þeirra sjálfra og óborinna kynslóða —, að ekki einn einasti maður, sem verið hafi í stríðinu, fái, að því afstöðnu, heimfararleyfi, fyr en eftir nákvæma lækunisskoðun og tryggilega rannsókn. Slík krafa hefir líka komið fram frá þýzka féluginu, sem er til varnar kynsjúkdómum, og í því félagi eru margir frægir læknar.

Sannarlega veitir ekki konum ófriðarlandanna af því að hafa bæði vit og vilja til að ganga sinn eigin beina veg, ef þær eiga ekki að sökkva ofan í allt þetta hræðilega myrkur, sem umkringir þær.

*Ælla Frakkar að verða tvíkvæningar?*  
Þessi spurning er hvorki gaman né háð, heldur hræðilegasta alvara. Hún er titill á »leiðara« í La Française nú í vetur. Þessi grein skýrir frá því, að mannfjölgunarmálið sé rætt þar með jafnmiklum sjálgleik og í hinum Sambandsríkjunum og Miðríkjunum.

Greinin sýnir, hvað voðalega langt Frakkar ganga í þessum efnum. Og höf. vísar ekki þessari spurningu frá sér sem

fjarstæðu, heldur rökræðir hana lið fyrir lið, eins og þegar menn berjast af öllum kröfum fyrir sínum málstað. Hún tekur upp ástæður mótpartsins og rökræðir þær: Ein milljón kvenna verða að stríðinu loknu í Frakklandi umfram tölu karlmannanna. Er það leyfilegt að dæma þær til einliffs? Ætti ekki að leyfa þeim að eiga mann í sameiningu með annari konu? Börn verðum við þó að eignast! Sjálf svarar hún svo þessari spurningu með því að spyrja landa sína, hvort þeir hafi barist svo lengi móti þeim þjóðum, sem þeir kalli siðlausar, til þess á tuttugustu öldinni eftir fæðingu Jesú Krists að innleiða fleirkvæni í »Code Français«.

Sem vér vitum hafa ekki franskar konur kosningarrétt. Lagalegt fleirkvæni geta því tuttugustualdarmennirnir lögleitt, eins vel og þeir geta í alvöru rökrætt slík mál opinberlega.

## England í skuld við Edith Cavell.

Í vetur hélt Asquith ræðu í neðri deildinni í Parlamentinu, þar sem hann talar um hið »undursamlega ár í sögu Englands«, sem öllu öðru fremur hafi kent mönnum, hvílíka karla og konur England eigi, eins og t. d. Edith Cavell, hjúkrunkonuna nafnkunnu, sem með hugrekki sínu, með því að vinna fyrir land sitt og þjóð með dauðann vísan fyrir augunum hefði gefið hraustustu mönnum fagurt eftirdæmi um fullkomnasta hugrekkið. Og svo bætir forsætisráðherrann við: Og í hinu sameinaða brezka konungsríki sinnast þúsundir líkra kvenna, sem við höfum ekki vitað að væru til, þangað til fyrir einu ári.

Rithöfundurinn Bernhard Shaw skýrir þessi ummæli ráðherrans á sinn hátt, sem ráðherranum hefir líklega ekki getist sérlega að. Bernhard Shaw segir, að eftir það, sem Edith Cavell hafi gert fyrir England, þá sé edlilegt, að enskir menn

áliti hana hetju. En þeim sæmi varla að spjalla mikið um, hvað hún hafi þolað sem kona. Kynferði hennar geri ekkert til, og engin ensk hegningarlög geri nokkurn mun á karli og konu. Ekki sæmi þeim heldur að tala svo ákaslega riddaralega um hana, því að hefði hún komist lifandi heim aftur frá Belgíu og krafist að fá pólitísk réttindi, sem veitt eru sérhverjum óbrotnum karlmanni, og ef hún svo hefði brotið eina rúðu til þess að vekja athygli manna á sér, þá mundi hún hafa verið gefin skrilmum á vald, sem hefði meitt hana og móðgað sem allra grófast og síðan misþyrmt henni líkamlega sem óþyrmilegast, með samþykki þeirra manna, sem nú dýrkuðu hana sem hálfguð eða gyðju. »Það sem við getum gert í viðurkenningarskyni við hana«, bætir hann við, »það er að gefa kynsystur hennar pólitísku réttindin. Ef þessari tillögu verður tekið með dauðri fyrirlitningu, þá veit ég að sjálfsfórn Edith Cavell's er neitað af ættjörðu hennar«.

Það hlýtur að vera ofurlítið óþægilegt fyrir Mr. Asquith að vera mintur á þetta núna, einmitt þegar hann er nýbúinn að lýsa yfir því, að hann hafi ekki fyrri vitað að til væru hugaðar konur á Englandi, og vera þá mintur á þær konur, sem fyrir hans tilstilli hafa verið æstar upp svo lengi, að þær hafa sýnt sig reiðubúnar að fórna lífi sínu fyrir það málefni, sem þær unnu fyrir.

### Rænuleysi.

Undarlegt virðist það, hvað ungar stúlkur hér á landi virðast margar gjörksneyddar allri félagstílfínningu og áhuga fyrir öllum sköpuðum hlutum. Það er algerlega undantekning, ef ung stúlka tekur sig fram um nokkurn skapadán hlut, sem miðar til framfara eða bóta fyrir aðra í nokkru. Oflega heyrast þær kvarta og klaga yfir lágum launum og ranglátum. En aldrei verða menn varir við að þær geri neitt til að koma á félagslegum samtökum og samvinnu, í því skyni að bæta kjör sín, eða sér

til gagns og framfara í nokkurri grein. Þær þumbast þetta hver út af fyrir sig, alt af hálfóánægðar og nöldrandi með atvinnu sína, ef þær hafa hana nokkra, en aldrei gerandi neina alvarlega tilraun til að koma á félagsskap, sem heimti neina sérþekkingu af þeim og fullkomnun í sinni atvinnu, eða til þess að bæta kjör þeirra allra yfirleitt.

Nei, svari menn kvörtunum þeirra yfir launasmun þeirra sjálfra og karlmanna, sem stunda sömu atvinnu, því, að þær skuli mynda félagskap sín á milli, samtök og samvinna geti valdið þungu hlassi, og margar hendur geti lyft því bjargi, sem ein fái ekki bifað, þá ypta þær öxlum og segjast ekki kæra sig um félagskap. Og bendi menn á, að þetta sé eitt af kvenréttindamálunum, þarna sjái þær mismuninn í einu atriði milli þeirra og karlmanna, þá hlægja þær fyrirlitlega og segjast ekki kæra sig um nein »kvenréttindi«, — þær hafi nóg réttindi, vilji þau alls ekki fleiri né meiri.

Ef menn vissu ekki að margar ungar stúlkur eru vel gefnar að ýmsum hæfileikum, þá gætu menn haldið að það væru alveg óvenjulega heimskar konur, sem nú væru að vaxa upp, eftir þessum og þvílíkum tilsvörum að dæma. Hvað er það leyfi og venja, sem nú er að verða algeng, að ungar og gamlar konur, komist að sem flestum stöðum og sýslunum, sem karlmennirnir hafa áður haft, annað en réttindi fyrir konur til að taka þátt í samkeppninni á vinnumarkaðinum sem þær áður voru algerlega útilokaðar frá? Ungu stúlkurnar okkar mega vita, að það eru ekki margir tugir ára síðan þessi réttindi voru konum leyfð, það er að segja: síðan vinnuveitendur fóru að líta á þann möguleika að nota konur til ýmsra starfa. Það er víst ekki meira en 20 ár, ef það er svo mikið, síðan fyrsta stúlkurnar hér í bæ komust að verzlun, með afarlágum launum, því auðvitað var það til að spara sér fé, að vinnuveitendur í fyrstu fóru að nota stúlkur við ýmsan atvinnurekstur sinn. Og stúlkurnar, sem þá áttu ekki vól á annari atvinnu en að vera vinnukonur, gripu báðum höndum hvert lítið tækifæri sem þeim bauðst, til að geta unnið fyrir sér, og þurfa ekki að vera foreldrum og vanda mönnum til byrði. Svo komu stöðurnar við barnakenslu, en fáar voru þær í fyrstu, og feitt voru ekki launin. En dyrunum var þá ofurlítið lokið upp að atvinnumarkaðinum, og konurnar tróðust á hurðina og opnuðu hana meira og meira. Bráðum mun hún standa upp við vegginn og dyrnar galopnar fyrir konurnar og alla þeirra hæfileika. — Hvilík gleði ætti það ekki að vera fyrir ungt fólk? Það er naumast mögulegt að skilja að til sé svo mikið rænu-



leysi, skilningsleysi og gáleysi í heila nokkurrar ungrar stúlku, að hún hafi einurð á að segja, þótt ekki væri nema í ertni, að hún *vildi* ekki »kvenréttindi« — vildi ekki að konur væru frjálsar, gætu notið lífsins og allra sinna mörgu og miklu hæfileika út í sólskinu æskunnar, og framfarastarfsemi fullorðins árána.

Mundu þær heldur kjósa gömlu reykjarmolluna við hlóðirnar og grútarlampana? Eru skólarnir og öll sú þekking, sem nútíðin býður þeim, einskisvirði? Áður máttu stúlkur læpast læra að draga til stafs, nema þær stælust til þess. Engan aðgang að þekkingu, mentun eða atvinnu, allar hurðir harðlæstar, sem þangað lágu.

Nei, stúlkur minar! Njótið þið lífsins, notið þið tímann til að afla ykkur þekkingar í öllum efnum og kraftana ykkar, sem ungir eru og óslitnir, til að fullkomna verk formæðra ykkar, sem ýttu upp hurðinni og stungu út hendinni um fyrstu glufuna. Komið þið hurðinni upp að stafnum og vinnið ykkur fullkomið jafnrétti í öllu, ásamt fullkomnum þroska til þess að standa vel í hverri stöðu, sem þið takið að ykkur. Eignist hugsjónir, þrek og vongleði óspilltrar æsku, og þakkið þið svo guði fyrir, að þið lífið nú, þegar allt er gert til að búa í hagin fyrir ykkur. En verið aldrei svo gálausar að segja, að þið *viljið* ekki full réttindi handa konum.

## Úr bænum.

Síðasta fyrirlestur Kvenréttindafélags Íslands hélt Þorst. Þorsteinsson hagstofustjóri, um líftryggingar og slysaftryggingar.

Skýrði hann frá því hvernig víðast væri byrjað á sjúkrasjóðunum, en menn fetuðu sig svo upp eftir, tækju ellistyrktarsjóði og öryrkjasjóði þegar lengra væri komið, auk ýmsra slysaftrygginga.

Að lokum gaf hann yfirlit yfir hvað hér hefði verið gert í þessu efni. Væri það mjög lítið, í samanburði við önnur lönd. Fyrst hefði verið byrjað á ellistyrktarsjóðunum, (sem Þorlákur heitinn í Fíruhvammi átti frumkvæðið að), þá hefði komið sjúkrasamlögin með sjúkrasamlögi Reykjavíkur, sem hefði byrjað. Á eftir hefði svo komið sjúkrasamlag Hafnarfjarðar, Akureyrar, Sauðárkróks og Seyðisfjarðar. Væru þau sniðin eftir dönskum sjúkrasamlögum, sem mjög væru orðin útbreidd og þættu mjög góð. Að síðustu væri hér að myndast slysaftrygging með skyldulíftryggingu sjómanna.

Fyrirlestur þessi var hinn fróðlegasti, og skýrt

og skipulega saminn. Lýsti ræðumaður hinum mörgu og víðtæku tilraunum framsfararþjóðanna, til að koma í veg fyrir það, að menn þyrftu að verða annara handbendi þótt þeir mistu heilsu um lengri eða skemri tíma, með líf og slysaftryggingum, ellistyrkjum og öryrkjaftryggingum. Ennfremur gat hann um mæðratryggingar, sem hann nefndi barnsfarartryggingar, sem veita sængurkonum giftum og ógiftum, sem trygt hafa líf sitt, eða menn þeirra, rétt til að fá vissan styrk og dagpeninga í 8 vikur, venjulega 2 vikur fyrir og 8 eftir fæðinguna, auk læknishjálpar o. fl. Hefir stundum verið minnst í Kvennablaðinu, á lögin um mæðratryggingu noskra kvenna frá 1914.

Verkamannaftryggingunum lýsti ræðumaður nákvæmlega. Væru þær líftryggingar, slysa, atvinnu, öryrkja og ellitryggingar. Eru það aðallega atvinnuveitendur, sem verða að tryggja verkamenn sína að meiru eða minna leyti. Ófugt við það, sem hér er með sjómennina, þar sem útvegsmennirnir-borga aðeins lítinn hluta af tryggingunni.

Vonandi er að fyrirlestur þessi komi út í heild sem fyrst. Áttu menn þá að kaupa hann alment og hefðu konur ekki síður gagn af því en karlmenn, að kynna sér þetta afarmerkilega fyrirkomulag stórþjóðanna á alþýðutryggingum sínum, sem þær verja slíkum geysi fjárupphæðum til, og álita þó að þeir græði við það í aukinni framleiðslu og starfskröftum.

## Eldhússbálkur.

Fisksúpa. Höfuðið, sporðurinn og uggarnir af stórum fiski er hreinsað mjög vandlega, og þegar það er alt orðið vel hreint, þá er það sodið í hæfilega miklu vatni, með ofurlitlu salti, bindi af súpujurtum, rótum og einum lauk. Þegar fiskurinn hefir sodið eina klukkustund, og allur kraftur er sodinn úr honum, þá er bindið af súpujurtunum tekið upp ásamt rótunum og sodið svo síðað gegnum flint sigti. Síðan er ofurlítið smjör brætt í potti yfir eldi, og upp í það hræðar tvær matskeiðar af hveiti, dálítið af karry, eftir bragði, og ofurlítið paprika. Síðan er sodið hrætt saman við og suða látn komast vel upp á öllu saman, og svo er súpan til búin að berast á borð. Ræturnar eru látnar í hana og soðnar sveskjur ef vill, en er óþarfi, og svo er súpan elin með soðnum risgrjónum. Vilji menn hafa súpuna reglulega sterka og nærandi, þá verður að sjóða mikinn fisk. Er þá best að taka frá bestu stykk-in til næsta dags, en sjóða þunnildin og aftur-